

ZE ŽIVOTA

Mít páté dítě?

Rozhodli jsme se mít páté dítě. Když bylo jasné, že dříve či později to vyjde tak jako tak najevo, nesměle (jindy směleji) jsme se o tom začali potichu zmiňovat. Bylo zajímavé, poučné, smutné i veselé, jaká byla reakce okolí. Okolí nevěřící si myslelo, že musíme být velcí boháči, když si to můžeme dovolit. Někteří z nich začali pochybovat o naší inteligenci a říkali, že si mysleli, že jsme chytřejší a že bychom si v našem věku (mezi 30–40 lety) „měli už dát pokoj“! Okolí věřící, resp. jeho část, si začalo významně poťukávat na čelo a dostalo se nám při té příležitosti cti vyslechnout si několik přednášek o tom, že víc dětí se nedá dobře vychovat, že se jim člověk nemůže plně věnovat a také že jim nebudeme moci založit spořitelní knížky čili pojistit budoucnost. Jiní rovnou vyjádřili obavy, že jim ze společného krajíce ujídáme větší část, než nám náleží, zvýšenými dětskými přídávky. Že je zeměkoule přelidněná a my tak jen zvyšujeme její potíže s výživou. Objevila se také povzbuzení, že další světová válka je na obzoru a že tedy na tom bude lépe ten, kdo má už děti větší a může s nimi utéci někam do krytu. Dověděli jsme se také, že jedni katoličtí rodiče radili své dceři interrupci, protože „je to ostuda“ mít pět dětí.

Nějaký čas jsme prostě nevycházeli z „radosti“. Začaly v nás hlodat malé pochyby, zdali jsme se rozhodli správně. V zájmu objektivitě ale musíme říci, že se našla i druhá část věřícího okolí, která projevila upřímnou radost, a k té jsme se nakonec přimkli.

Naskytá se ale otázka, proč se lidé 20. století, ale především katolíci, bojí dětí? Další věc, že se vlastně dnes zrození k životu ani mezi katolíky nepovažuje jednoznačně za něco kladného. Že nový život není už pocíťován jako velký dar, natož Boží požehnání, ale spíše jako příťaž. Nepřizpůsobujeme se tady příliš okolnímu světu a jeho způsobu myšlení? Kam se ztratila naděje na to, že láska a možnost věčné radosti je větší než smrt? Nesvědčí to také trochu o malověrnosti, která už nedoufá v Boží všemocnou lásku a jeho vládu nad světem? O tom, že se přidáváme k většině, místo abychom na svých životech ukazovali jiné hodnoty a „odhalovali zapomenuté lidské problémy“?

Naše postižená dceruška

Čekáme dítě, třetí. Ta skutečnost mě jako otce jen trochu víc překvapila. Výčitky s trochou hořkosti přicházely ze strany mé partnerky, která se tím cítila nepříjemně zaskočena. S obavami jsem čekal, jak to všechno dopadne. Třeba se dítě ani nenarodí a záležitost se vyřeší. Postupně se však ve mně prosazovala víra, že Pán to tak chce a zkouší naši připravenost Jemu sloužit. Zatím má žena celý průběh těhotenství prožívala značně špatně a má slova, že vše bude k našemu prospěchu a že to dobře dopadne, nebrala nijak s optimismem. Naopak stále pochybovala. Nebylo možno se jí mnoho divit, neboť dvě mladší děti byly na kočárku a možnost vykonávat milované povolání se oddalovala do nedohledna.

Přišel den, kdy se dítě narodilo. Přestože se vše odbývalo na klinickém pracovišti a počítalo se s možnými komplikacemi, došlo při porodu k přidušení dítěte. Dítě putovalo do inkubátoru a přitom se zjistila další komplikace – zápal plic. Po týdnu odešla má žena s dítětem domů. Dítě v domácím prostředí začalo mít při krmení potíže se zažíváním (průjmy a zvracení). Situace se vyhrotila, dítě muselo být odvezeno do nemocnice, kde se zjistila alergie na mléko. I náhradní strava ze sojové mouky působila obtíže. Bylo nutno dítě převézt zpět do nemocnice; jeho život závisel na umělé výživě do žíly. Kolikrát bylo jeho tělíčko rozbolavěno vpichy lékařů, kteří mu zachraňovali život, nebylo možno spočítat. Zlepšení nastalo, když se podařilo získat zvláštní dětskou výživu ze zahraničí. Jako sedmiměsíční jsme si ji odváželi z nemocnice domů. Byl to bezvládný raneček, který neudržel ani rovně hlavičku, tělo, které pořádně nezaplakalo a nezasmálo se. Tyto dojmy se nám všem vryly hluboko do paměti. Pohled na tohoto malého pacienta vyvolával vždy slzy a bolest. V dalších měsících nám byla útěchou slova Pána, že v každém těžkém kříži dá i potřebnou milost a pomoc.

Pod vedením rehabilitační sestry se matka dítěte věnovala s energií rozvíčování nehybných končetin. Mraky pochybností a utajované beznaděje se dostavovaly, ale člověk je zase odháněl. Raději na to nemyslet a snažit se pomocí reflexů vyburcovat možné spoje a dítě naučit prvním pohybům. Při této námaze, kdy dítě plakalo bolestí a matka doslova padala únavou, se začaly postupně ukazovat první pokroky. Věc se dařila. Dítě začalo lézt, pak si sedlo a nakonec se vrávoravě pokusilo o první krůčky. Starosti nám však dělalo, že nemluví, nehraje si a vykazuje velké zpoždění.

V té době si maminka dítěte říkala: „Proč zrovna já jsem ta postižená, vždyť tolik dětí se narodí normálních, jen my máme tuto smůlu. Teď ještě k tomu i to, že dítě bude duševně postiženo. Lepší by bylo, kdyby při porodu nebo později zemřelo, alespoň by bylo vše méně složité.“ Totéž se ve skrytu či otevřeně ozývalo od prarodičů a blízkých příbuzných. V tom všem jsem si snažil zachovat odstup a přijmout úlohu rodiče dítěte, které se zřejmě vyvine velmi obtížně. I má žena se pod dojmem výsledků rehabilitace a postupného promýšlení celé záležitosti smířovala s nelítostným osudem. Ovšem čas od času, při srovnání našeho dítěte se stejně starými dětmi v okolí prožívala bolest. Dítě, které přes velkou péči zaostávalo ve vývoji, bylo podle většiny lékařů odepsáno. Mezitím ještě prodělalo dvě vážné operace mozku; nebýt duchapřítomnosti matky, již by zřejmě nežilo. Pak přišel den, kdy poslední doktor, který byl doposud optimista, prohlásil, že z lékařského hlediska je případ již uzavřen. Hledaly se další cesty – přírodní léčba apod.

Po tomto stádiu se ukázala všechna lidská snaha marná, a tak jsme vše obětovali Pánu. Pozorovali jsme, že díky víře a podpoře přátel jsme postupně překonávali svou bolest a vyrovnávali se se skutečností. Dokonce nás toto dítě spojilo k usilovné modlitbě. S intenzívní vírou jsme prosili Pána o uzdravení, pokud je to jeho vůle. Ve společenství, které prosilo o uzdravení dítěte, jsme vždy prožívali úžasnou sílu vnitřního klidu a radosti, tak nepodobnou našemu původnímu stavu úzkosti a bolesti. Případ našeho dítěte vyvolal též nezištnou pomoc mé matky, ale i okruhu našich přátel. Tato solidárnost v mnoha případech vzbuzovala slzy díky Pánu.

Ačkoliv se dítě neuzdravilo, v několika dalších letech se zlepšily jeho pohybové schopnosti a možnost styku s okolím. V této době jsme nabyli přesvědčení, že dítě je

zcela v rukou Pána, který s ním má svůj vlastní úmysl, nám blíže nepoznatelný. Ať se děje jeho vůle. Zdá se mi, že toto období není již rezignací, ale otevřením se Stvořiteli, který je dárce života a všech milostí. Pokorně přijímáme jeho vůli, kterou chceme dále poznávat s prosazovat i v tomto velmi obtížném rodičovském úkolu.

Katolička po rozvodu

Žena je dána muži za společníci už samým Bohem. Když se její manželství – ať již z jakékoli příčiny či viny – rozpadlo, hledá způsob, jak doplnit tuto chybějící stránku svého života.

Podle zkušeností věřících rozvedených žen je pro ně nejkritičtější období to, když si žena počíná uvědomovat, že s přicházejícím věkem a nastalými zdravotními obtížemi si nebude již sama stačit, že bude potřebovat oporu, pomoc, pochopení, náklonnost a lásku druhé osoby, která by jí pomáhala přenést se přes životní těžkosti a které by i ona mohla tyto hodnoty do jisté míry poskytnout. Nejde zde tedy tak o erotiku, jako spíše o touhu po přátelství, společenství s druhou osobou, a v nejednom případě i o existenční zajištění.

Některé ženy zůstávají věrné a snaží se obnovit manželské soužití – pokud vůbec zůstává nějaká naděje. Jiné si bez problémů svědomí najdou nového partnera. Jisté procento takových žen se vzdává myšlenky na další sňatek buď z pocitu zklamání, který v nich přežívá, nebo protože najdou v tomto způsobu života nový smysl a motivy pro další rozvoj osobnosti. Jsou-li to hluboce věřící křesťanky, zůstávají trvale samy kvůli svědomí: je to především vědomí nerozlučitelnosti manželského sňatku před Bohem a církví; kromě toho zásada, že nelze žádným způsobem narušovat další manželství pro své „osobní štěstí“.

Ale je třeba, aby žena našla nový smysl života. Její celibát není dobrovolný, je jí uložen, ale ona mu může dát hlubokou a plodnou náplň: dodatečně jej přijmout jako povolání od Boha a zasvětit jej Božímu dílu.

Tento zprvu nedobrovolný celibát se nyní stává *plodným duchovním mateřstvím*. Probouzí a umocňuje síly – dříve skryté – v duši, takže se dává cele, po vzoru žen následujících Krista, k dispozici velikému dílu spásy.

Jestliže přes všechny nemalé životní potíže *dobrovolně* odmítá nové manželství taková žena „pro Boží království“ – které tímto svým způsobem vyznává a hájí proti laické ateistické morálce – pak je to vydávání svědectví Kristu. Je zde dávana přednost Božímu království před každým jiným citovým, společenským, existenčním zajištěním a postavením.

Můžeme se i odvolat na slova encykliky Pia XII. *Sacra Virginitatis* (č. 5): „(...) pravé panenství spočívá v dispozici duše. A toto panenství duše je možno znovu nalézt, i po pochybení, lítostí nad hříchy a zvolením života dokonale čistého.“

Protože rozvedené ženy katoličky bolestně prožívají svůj stav, přijaly by s velkou vděčností, kdyby církev věnovala pozornost této problematice a konkrétnějším a účinnějším způsobem vyjádřila svůj mateřský vztah k těmto ženám. Takto posvěcený celibát si snad zaslouží uznání a důvěru. Jde především o dobré duchovní vedení

a o zapojení do velikého díla vykoupení, zvláště mezi chudými, nemocnými a zejména opuštěnými. Neleží tu ladem příliš mnoho duchovní a apoštolské energie?

Rozvedená s dítětem

Upozorňuji na některé problémy z hlediska rozvedené ženy, která vychovává dítě.

1. Psychologická a sexuální situace ženy, která žila jako manželka a je dokonce i matkou, je jiná než u ženy, která v manželství nežila:

a) zklamání, otřes, deprese, neurózy, nebezpečí zatrpklosti.

b) ztráta psychologické opory a přirozeného společenství, jakým je rodina – samota je daleko úplnější než u lidí, žijících náboženskému povolání nebo v aktivním společenství věřících.

c) u vdané ženy jsou probuzeny a rozvinuty sexuální funkce, které u dívky před manželstvím (i kdyby nebyla panna) plně rozvinuty nejsou. Jsou tu jiné fyziologické reakce, jiná fantazie, jiné citové naladění.

d) hrozí různé neblahé následky: regrese, návrat k rodičům, závislost na nich; nadměrné citová vazba na dítě, která ohrožuje jeho vývoj a výchovu; přehnaná aktivita, která má kompenzovat citovou frustraci; záměrně pěstované mizantropie, pohrdání muži, strach z citu a jakéhokoli sblížení s lidmi, honba za veřejnými funkcemi; prázdno v oblasti citového života se vyplňuje prosazováním vlastní osobnosti, honbou za majetkem; pocit životního selhání se kompenzuje výstředním nebo přepychovým způsobem života apod., oblékáním, prostředím; je tu nebezpečí mravní nevázanosti („je to jedno, ten můj si věrnost nezaslouží, ani ji nechce, jiného si řádně vzít nesmím“).

2. Společenský a ekonomický handicap. Nepříjemná je situace ženy, která je ve společnosti „lichá“. Spřátelí-li se s nějakou rodinou, kde chce najít společenství a zázemí pro své dítě, může budít žárlivost a může být i skutečným pokušením. Sama je vydána daleko větším pokušením než neprovdaná dívka téhož věku. Obtíže praktického rázu: domácnost, kterou je třeba vést, potřebuje mužskou ruku, není možno „odejít ze světa“. Kvůli dětem je třeba udržovat určitou úroveň životního prostředí, nežít společensky izolovaně. S tím souvisí obecně ekonomické problémy, otázka času u zaměstnané ženy atd. S těmito dvěma body se může žena vyrovnat dobrovolným přijetím životní situace. Horší je to s třetím bodem.

3. Dítě v neúplné rodině, jeho vývoj a výchova:

a) nezdravé citové klima (zejména tam, kde je matka a syn)

b) nedůsledná výchova dítěte (matka se snaží zastat i otce, kolísání mezi něhou a tvrdostí)

c) nervová labilita matky má vliv na utváření povahy dítěte

d) dítěti chybí otec jako vychovatel, jako citový partner, jako vzor muže, jako stabilní přítel

e) dítě má pocity méněcennosti oproti svým vrstevníkům (kompenzace agresivitou a exhibicionismem)

f) dítě nemá sourozence (problém výchovy jedináčka)

g) dítěti chybí přirozené rodinné prostředí pro správný vývoj jeho vztahu k pohlavnosti a manželství

h) náboženská výchova dítěte může být scestná, jestliže se osamělá matka uchyluje k různým výstředním formám zbožnosti, vnucuje-li dítěti náboženství apod., není-li přirozeně náboženské celé prostředí, ve kterém dítě žije (může pak matku považovat za „nenormální“)

ch) psychický stav dítěte je ještě o mnoho horší tam, kde se pohybuje mezi dvěma rodiči, mezi dvěma „domovy“.

Je známo, že funkce otce spočívá v prvních letech po narození dítěte v tom, že je bezpečnou citovou i materiální oporou matce, která zase musí poskytovat pocit jistoty a lásky dítěti. V pozdějších letech k tomu přistupují další otcovské funkce: intelektuální a mravní výchova, praktická technická výchova, vzor mužství, přátelství a citové partnerství. Vztah k otci je pro dospívající dítě i modelem vztahu k dospělým v okolí, později k nadřízeným. Je otázka, jak dalece může dítě chápat otcovství Boží, nepoznalo-li otcovství lidské, a kde chlapec najde vzor pro sebe, až se stane otcem (je ovšem možné, že to bude prožívat jako pozitiv svých negativních zkušeností). Základní jednotkou biologickou a psychologickou je matka a dítě, ale má-li být tato jednotka zdravá, musí se opírat o konkrétní, účinné lidské otcovství. (Viz příklad Svaté rodiny – šlo tam jistě o víc než o dobově podmíněnou společenskou nutnost!)

Je proto žádoucí uvažovat o způsobech, jak nahradit takovým neúplným rodinám chybějícího muže, otce. Dnes by přicházely v úvahu asi tyto možnosti:

a) širší společenství křesťanů, popř. neúplných rodin, které by vytvářely jakési „kmenové společenství“.

b) trvalé soužití s dědečkem a babičkou, nebo s nepříbuznými staršími manželi, kteří se tak stávají spoluvůrci „širší rodiny“

c) trvalé přátelské společenství s mužem, který této jednotce nahrazuje otce, i když nepřijímá žádné výslovné ani právní závazky

d) tzv. „svatojosefské manželství“

Řešení c) a d) obsahují neobyčejně vysoké mravní nároky na dospělé, pro dítě jsou ovšem optimální.

„Přihřívání se“ dítěte u cizí rodiny, i když by se někdy zdálo možné, vede často ke konfliktům („cizí otec“ – strejda instinktivně přece jen dává přednost vlastním dětem, někdy jen zdánlivě, ale může dojít k vážnému zklamání dítěte, které v něm hledalo otce; mimoto jsou komplikace ve vztahu této „výpomocné rodiny“ k matce dítěte).